

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

ATASKAITA

**SPECIALISTŲ RENGIMO AUKŠTOSIOSE MOKYKLOSE
FINANSAVIMO VERTINIMAS**

2004 m. lapkričio 22 d. Nr.2010-6-27

Vilnius

TURINYS

ĮVADAS	3
AUDITO REZULTATAI	6
1. Planuojamo priimti studentų skaičiaus nustatymo vertinimas	6
1.1. Studentų skaičiaus planavimo sistema	6
1.2. Planuojamų priimti studentų skaičiaus nustatymo vertinimas	7
1.3. Planuojamų priimti į aukštąsias mokyklas studentų skaičiaus analizė	8
1.4. Faktinio studentų priėmimo duomenų analizė	11
2. Lėšų, skirtų specialistų rengimui aukštosiose mokyklose, planavimo ir programos vykdymo kontrolės vertinimas	16
2.1. Lėšų specialistų rengimui aukštosiose mokyklose poreikio nustatymo ir lėšų paskirstymo vertinimas	16
2.2. Aukščiausios kvalifikacijos specialistų rengimo finansavimas	18
2.3. Programos „Aukščiausios kvalifikacijos specialistų rengimas“ vykdymo kontrolės vertinimas	22
PRIEDAI	25

ĮVADAS

Lietuva aukštajam mokslui (universitetams) finansuoti 1999 metais skyrė 1,1 proc. BVP, 2002 metais – 1,04 proc. BVP universitetams ir 0,27 proc. BVP kolegijoms, t.y. finansavimą artimą Europos Sąjungos (1,15 proc. BVP) ir EBPO valstybių (1,2 proc. BVP) vidurkiui¹. Valstybinių aukštųjų (universitetinių) mokyklų nuomone, specialistų rengimo finansavimas nėra pakankamas (trūksta lėšų studijoms organizuoti, naujai įrangai įsigyti, pastatams renovuoti ir t.t.), dabar galiojanti specialistų rengimo valstybinėse aukštosiose (universitetinėse) mokyklose finansavimo tvarka yra tobulintina.

Audito tikslas – specialistų rengimo valstybinėse aukštosiose (universitetinėse) mokyklose (toliau tekste – aukštosios mokyklos) finansavimo vertinimas.

Audito subjektas

Audito subjektu pasirinkta Švietimo ir mokslo ministerija (toliau tekste – Ministerija). Ministerija vykdo įstatymais ir kitais teisės aktais jai pavestas švietimo, mokslo ir studijų sričių valstybės valdymo funkcijas ir įgyvendina šių sričių valstybės politiką. Vieni iš svarbiausiųjų Švietimo ir mokslo ministerijos uždavinių yra formuoti ir įgyvendinti valstybinę studijų (aukštojo mokslo, mokslininkų rengimo, aukštąjį išsimokslinimą turinčių specialistų tobulinimo ir perkvalifikavimo) politiką; koordinuoti Lietuvos mokslo ir studijų institucijų veiklą. 2003 metų programos „Aukščiausios kvalifikacijos specialistų rengimas“ vadovu paskirtas Švietimo ir mokslo ministerijos Mokslo ir studijų departamento direktorius A. Žalys.

Audito objektas – specialistų rengimo aukštosiose mokyklose finansavimas, vykdamą programą „Aukščiausios kvalifikacijos specialistų rengimas“.

Audito uždaviniai:

- įvertinti planuojamo priimti studentų skaičiaus nustatymą;
- įvertinti specialistų rengimui aukštosiose mokyklose skirtų lėšų planavimą;
- įvertinti programos „Aukščiausios kvalifikacijos specialistų rengimas“ vykdymo kontrolę.

Pasirenkant audito uždavinius, atsižvelgta į tai, kad studentų skaičius yra vienas iš pagrindinių veiksnių, lemiančių specialistų rengimui reikalingą lėšų poreikį.

Audituojamas laikotarpis – 2003 metai. Siekiant nustatyti bendras tendencijas, vertinant planuojamo priimti studentų skaičiaus nustatymą ir atliekant specialistų aukštosiose mokyklose rengimui skirtų lėšų analizę, buvo nagrinėjami 2002–2004 metų duomenys.

¹ Statistikos departamentas. Švietimas. 2002, p. 37. 2002 metų BVP – 51,64 mlrd. Lt.

Audito procesas

Valstybinis auditas „Specialistų rengimo aukštosiose mokyklose finansavimo vertinimas“ buvo numatytas patikslintoje Valstybės kontrolės 2004 metų veiklos audito programoje. Valstybės kontrolės Veiklos audito 1-ojo departamento direktoriaus R. Sanajevo 2004-06-04 pavedimu Nr. 2010-6 auditą atliko vyresnysis valstybinis auditorius J. Izokaitis, vyriausioji valstybinė auditorė V. Paunksnienė, valstybinė auditorė N. Bryžachina.

Auditas atliktas vadovaujantis Valstybinio audito reikalavimais. Audito įrodymai surinkti taikant apklausos (pokalbiai su atsakingais Ministerijos, aukštųjų mokyklų darbuotojais, klausimynai Ministerijai, aukštosioms mokykloms), skaičiavimo, patvirtinimo metodus, analitines procedūras.

Audito ataskaitoje panaudoti duomenys, gauti iš aukštųjų mokyklų. Į 14-ai aukštųjų mokyklų pateiktus klausimynus, atsakė 13-a aukštųjų mokyklų: Kauno medicinos universitetas, Kauno technologijos universitetas, Klaipėdos universitetas, Lietuvos kūno kultūros akademija, Lietuvos muzikos akademija, Lietuvos teisės universitetas, Lietuvos veterinarijos akademija, Lietuvos žemės ūkio universitetas, Šiaulių universitetas, Vilniaus dailės akademija, Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Vilniaus pedagoginis universitetas, Vilniaus universitetas.

Atlikdami auditą, laikėmės prielaidos, kad aukštųjų mokyklų pateikti duomenys yra teisingi, auditoriams pateikti dokumentai yra išsamūs ir galutiniai, o dokumentų kopijos atitinka originalus.

Vertinimo kriterijai

Vertinama:

- ar aukštosios mokyklos priima studentų tiek, kiek numatoma;
- ar užtikrinamas pakankamas specialistų rengimo finansavimas pagal Metodiką².

Ataskaitoje vartojamos sąvokos:

Nominalus studentų skaičius – pagrindinis skaičius, kuriuo remiantis priimama į visiškai ir iš dalies valstybės finansuojamas vietas ir Metodikos nustatyta tvarka apskaičiuojamos lėšos, reikalingos studijoms organizuoti.

Studijų programa – tam tikros krypties studijų turinio, metodų ir priemonių, studijoms pasitelkiamo akademinio ir profesinio, personalo ir materialių galimybių visuma, taip pat šios visumos aprašymas.

Studijų programų tipas – parametras, naudojamas studijų programoms klasifikuoti pagal studijų tikslus, sudėtingumo laipsnį, apimtį, įgyjamą kvalifikaciją. Yra 8 studijų programų tipai – neuniversitetinių studijų ir universitetinių pagrindinių studijų (abu tipai priskiriami pagrindinėms studijoms), magistrantūros studijų ir specialiųjų profesinių studijų (abu tipai priskiriami antrosios

pakopos studijoms), vientisųjų studijų (suderintos pirmoji ir antroji pakopos), doktorantūros studijų, meno aspirantūros studijų ir rezidentūros studijų (pastarosios trys priskiriamos trečiosios pakopos studijoms).

Valstybės finansuojamos vietos – jose studijuojantys valstybinių aukštųjų mokyklų visų formų pagrindinių, vientisųjų ir antrosios pakopos studijų studentai kiekvieną semestrą aukštajai mokyklai moka studijų įmoką, kuri lygi Vyriausybės nustatyto minimalaus gyvenimo lygio 4 dydžiams. Gerai besimokančių studentų studijų įmoka apmokama iš valstybės lėšų.

Mokamos vietos – jose studijuojantys asmenys už studijas valstybinėje aukštojoje mokykloje moka visą studijų kainą.

ES Socrates/Erasmus programa – programa, skirta aukštajam mokslui. Jos tikslas - stiprinti europinį aukštojo mokslo bendradarbiavimą ir taip prisidėti prie žmogiškųjų išteklių kokybės gerinimo visose dalyvaujančiose šalyse.

Ataskaitoje vartojami trumpinimai:

KMU – Kauno medicinos universitetas.

KTU – Kauno technologijos universitetas.

KU – Klaipėdos universitetas.

LKKA – Lietuvos kūno kultūros akademija.

LMA – Lietuvos muzikos akademija.

LTU – Lietuvos teisės universitetas.

LVA – Lietuvos veterinarijos akademija.

LŽŪU – Lietuvos žemės ūkio universitetas.

ŠU – Šiaulių universitetas.

VDA – Vilniaus dailės akademija.

VDU – Vytauto Didžiojo universitetas.

VG TU – Vilniaus Gedimino technikos universitetas.

VPU – Vilniaus pedagoginis universitetas.

VU – Vilniaus universitetas.

---

² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-07-05 nutarimu Nr. 836 patvirtinta Valstybinių aukštųjų mokyklų studijų kainos, išlaidų moksliniams tyrimams bei veiklai, tiesiogiai nesusijusiai su studijų organizavimu ir aptarnavimu, skaičiavimo metodika (toliau – Metodika). Galiojo iki 2004-10-15.

AUDITO REZULTATAI

1. PLANUOJAMO PRIIMTI STUDENTŲ SKAIČIAUS NUSTATYMO VERTINIMAS

1.1. Studentų skaičiaus planavimo sistema

Aukštųjų mokyklų veiklos valstybinį reguliavimą teisės aktų nustatyta tvarka vykdo Vyriausybė, Ministerija. Lietuvos Respublikos aukštojo mokslo įstatymo (2000-03-21 Nr.VIII-1586) 20 str. numatyta, kad Ministerija, atsižvelgdama į valstybės prioritetus, finansinius išteklius, aukštųjų mokyklų pateiktus perspektyvinius plėtros planus, parengia 5 metų perspektyvinį Lietuvos aukštojo mokslo sistemos plėtros plano projektą ir, atsižvelgusi į Aukštojo mokslo tarybos išvadas, teikia jį tvirtinti Vyriausybei bei skelbia visuomenei. Plane turi būti numatyta: valstybės tikslai ir uždaviniai aukštojo mokslo srityje; Lietuvos aukštojo mokslo būklės apžvalga ir jos įvertinimas; aukštojo mokslo ir aukštųjų mokyklų plėtros kryptys; studijų programų atnaujinimo ir tobulinimo perspektyvos; *numatomų priimti į aukštąsias mokyklas studentų skaičius; numatomo aukštųjų mokyklų finansavimo programa.*

Aukštojo mokslo įstatymo 47 str. 4 d. numatyta, kad bendrą maksimaliai leistiną priimamų į aukštąsias mokyklas studentų skaičių pagal studijų pakopas, formas ir finansavimo pobūdį kasmet ne vėliau kaip iki kovo 1 d. tvirtina Vyriausybė, atsižvelgdama į specialistų poreikį, konkrečios aukštosios mokyklos specialistų parengimo kokybę, taip pat aukštosioms mokykloms skirtas biudžeto lėšas.

Tokiu būdu Aukštojo mokslo įstatyme numatytas ilgalaikis ir trumpalaikis (metinis) numatomų priimti į aukštąsias mokyklas studentų skaičiaus planavimas. Iki šiol nėra patvirtinto perspektyvinio Lietuvos aukštojo mokslo sistemos plėtros plano. Ministerija buvo parengusi Lietuvos aukštojo mokslo sistemos 2003-2007 metų plėtros plano projektą, tačiau jis nepatvirtintas. Dėl užsitęsusio projekto derinimo 2001 metais pradėtas rengti projektas prarado aktualumą turinio požiūriu.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės Strateginio planavimo komiteto 2003-01-24 posėdyje buvo nuspręsta į valstybės finansuojamas vietas nuo 2003 metų kasmet priimti po 22,4 tūkst. studentų. Šios nuostatos buvo laikomasi 2003 ir 2004 metais tvirtinant maksimaliai leistiną studentų, priimamų į aukštąsias mokyklas, skaičių.

Švietimo ir mokslo ministerija kiekvienais metais raštu kreipiasi į Socialinės apsaugos ir darbo, Sveikatos apsaugos ir Ūkio ministerijas ir kitas institucijas, prašydama skirti atstovą į darbo grupę priėmimo į aukštąsias mokyklas planui sudaryti (toliau tekste – Darbo grupė). Darbo grupė sudaroma iš Švietimo ir mokslo ministerijos darbuotojų ir minėtų ministerijų, Lietuvos mokslo

tarybos, universitetų rektorių ir kolegijų direktorių konferencijos, studentų sąjungos, studentų atstovybių sąjungos, Grupės už nacionalinio susitarimo įgyvendinimą deleguotų atstovų. Darbo grupei pavedama parengti Vyriausybės nutarimo dėl studentų priėmimo į aukštąsias mokyklas plano patvirtinimo projektą.

Švietimo ir mokslo ministro įsakymuose³ Vyriausybės nutarimo dėl studentų priėmimo į aukštąsias mokyklas plano patvirtinimo projektą Darbo grupei pavesta parengti iki balandžio 30 d., o tai sudarė prielaidas Lietuvos Respublikos Vyriausybei nutarimą dėl studentų priėmimo 2004 metais į valstybines aukštąsias mokyklas⁴ priimti liepos mėnesį, t.y. vėliau negu numatyta Aukštojo mokslo įstatyme.

Ne laiku patvirtintas studentų priėmimo planas turėjo neigiamos įtakos aukštųjų mokyklų veiklai. Apklausos metu aukštosios mokyklos nurodė, kad sutrinka stojančiųjų informavimo sistema (kuri leidžia įvertinti savo galimybes priklausomai nuo vietų skaičiaus ir konkursinio balo), sunku planuoti rudens semestro darbą.

1.2. Planuojamų priimti studentų skaičiaus nustatymo vertinimas

Aukštojo mokslo įstatymo 47 str. numatyta, kad bendrą maksimaliai leistiną priimamų į aukštąsias mokyklas studentų skaičių pagal studijų pakopas, formas ir finansavimo pobūdį kasmet tvirtina Vyriausybė, *atsižvelgdama į specialistų poreikį*.

Švietimo ir mokslo ministerija reguliariai užsako įvairių švietimo sričių būklės tyrimus. Ministerijos užsakymu 1999–2003 metais atlikti šie tyrimai: Specialistų su aukštuoju išsilavinimu poreikio prognozės; Darbo jėgos konkurencingumo politikos tobulinimas Lietuvai integruojantis į Europos Sąjungą; Pedagogų rengimo kokybė Lietuvos aukštosiose mokyklose ir jų įsidarbinimo galimybės; Specialistų konkurencingumas darbo rinkoje; Aukštųjų mokyklų absolventų konkurencingumas darbo rinkoje darbo jėgos pasiūlos ir paklausos kontekste. Tyrimų tikslas – išsiaiškinti, ar atskirų sričių specialistų, baigusių aukštąsias mokyklas, pasirengimas atitinka darbo rinkos poreikius.

Specialistų su aukštuoju išsilavinimu poreikio iki 2002 metų prognozės tyrimas buvo atliktas 1999 metais. Švietimo ir mokslo ministerijos ir Atviros Lietuvos fondo bendras projektas „Lietuvos pedagogų duomenų bazės kokybinis laidavimas, tyrimas ir pedagogų poreikio prognozė“ atliktas 2001 metais, pateiktos pedagogų poreikio iki 2010 metų prognozės. Švietimo ir mokslo ministro

³ Švietimo ir mokslo ministro 2003-02-17 įsakymas Nr.199, 2003-12-19 įsakymas Nr. ISAK-1843.

⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas 2004-07-02 Nr.838.

patvirtintoje Informatikos ir informacinių technologijų specialistų rengimo 2002-2004 metų programoje⁵ pateiktos specialistų poreikio prognozės iki 2006 metų.

Savo srities specialistų su aukštuoju išsilavinimu poreikio nustatymu rūpinasi Švietimo ir mokslo ministerija (kuri yra tikroji pedagogų rengimo užsakovė) ir Sveikatos apsaugos ministerija. Darbo grupei pateikti Atviros Lietuvos fondo remiamo projekto „Sveikatos žmogiškųjų išteklių raida ir planavimas Lietuvoje“ gydytojų skaičiaus 1990–2015 metais prognozuojami duomenys. Audito metu atlikus apklausą, nustatyta, kad kitos ministerijos 2002–2004 metais nerinko informacijos apie savo srities specialistų su aukštuoju išsilavinimu poreikį. Nuolatinės specialistų su aukštuoju išsilavinimu paklausos ir pasiūlos stebėsenos Švietimo ir mokslo ministerija nevykdė. Tik 2004 metais Lietuvos Respublikos Vyriausybės Strateginio planavimo komiteto 2004-05-05 posėdyje priimtas sprendimas pavesti Švietimo ir mokslo ministerijai organizuoti universitetų ir kolegijų absolventų įsitvirtinimo pagal įgyto išsilavinimo lygį stebėseną 2004–2006 metais.

Išnagrinėjus 2003-2004 metų Darbo grupės posėdžių protokolus ir posėdžiams pateiktą medžiagą, nustatyta:

- posėdžiams pateikta medžiaga (duomenys, informacija) nesuteikia pakankamai informacijos apie specialistų su aukštuoju išsilavinimu poreikį po 5 metų;

- atsižvelgdama į pateiktą informaciją apie absolventų įsidarbinimą, jų poreikį šiuo metu, į prognozuojamas specialistų poreikio tendencijas, Darbo grupė formuoja numatomo studentų priėmimo pagrindines nuostatas;

- aukštosios mokyklos, atsižvelgdamos į studentų priėmimo pagrindines nuostatas, sudaro savo studentų priėmimo plano projektus;

- aukštųjų mokyklų pateikti planai koreguojami, atsižvelgiant į pagrįstus aukštųjų mokyklų ir kitų institucijų prašymus, derinant bendrus studentų priėmimo pagal kryptis skaičius.

Studentų priėmimo į aukštąsias mokyklas plano patvirtinimo schema pateikta 1 priede.

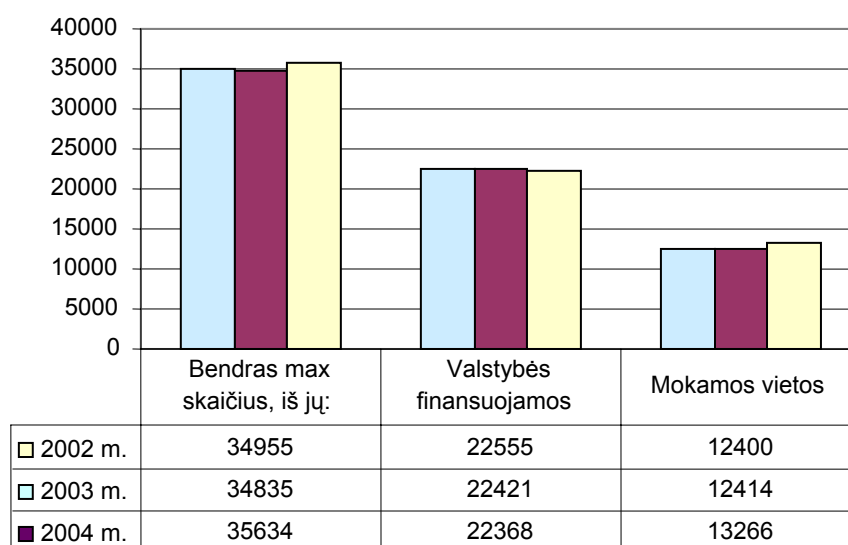
1.3. Planuojamų priimti į aukštąsias mokyklas studentų skaičiaus analizė

Bendrą maksimaliai leistiną priimamų į valstybines aukštąsias mokyklas studentų skaičių 2003–2004 metais lėmė Lietuvos Respublikos Vyriausybės Strateginio planavimo komiteto sprendimai. Audito metu nagrinėti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001–2004 metais patvirtinti maksimalūs į pirmos pakopos, vientišąsias ir antros pakopos universitetines studijas priimamų studentų skaičiai. Į trečią studijų pakopą priimamų studentų skaičius sudaro tik 5 proc. bendro universitetinėms studijoms į valstybės finansuojamas vietas priimamo studentų skaičiaus, todėl audito metu nenagrinėtas.

⁵ Švietimo ir mokslo ministro 2002-05-10 įsakymas Nr. 837.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtinti maksimalūs į pirmos pakopos, vientisąsias ir antros pakopos universitetines studijas priimamų studentų skaičiai pateikti 1 paveiksle.

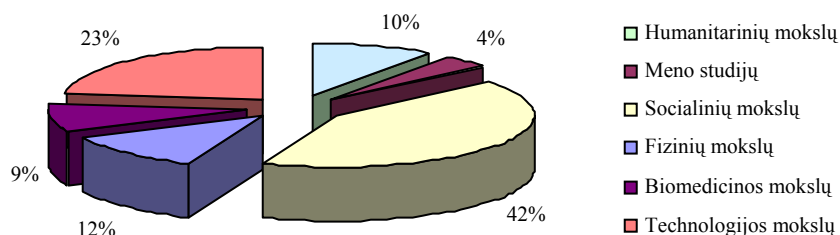
1 pav. Vyriausybės patvirtinti maksimalūs į pirmos pakopos, vientisąsias ir antros pakopos studijas priimamų studentų skaičiai

Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintas bendras maksimalus į pirmos pakopos, vientisąsias ir antros pakopos universitetines studijas priimamų studentų skaičius 2004 metais, lyginant su 2002 metais, padidėjo 1,9 proc., lyginant su 2003 metais – 2,2 proc. Į valstybės finansuojamas vietas priimamų studentų dalis 2002–2004 metais sumažėjo (nuo 64,5 proc. 2002 metais iki 62,8 proc. 2004 metais). Atitinkamai padidėjo mokančių už studijas visą studijų kainą studentų dalis (nuo 35,5 proc. 2002 metais iki 37,2 proc. 2004 metais).

Lietuvos Respublikos Vyriausybės Strateginio planavimo komiteto 2004-05-05 posėdyje buvo pritarta nuostatai, kad siekiant suderinti specialistų rengimą su darbo rinkos paklausa, tikslinga kryptingai reguliuoti priėmimus į atskiras specialybes, priėmimą į atskiras studijų kryptis tvirtinti Vyriausybės nutarimu. Lietuvos Respublikos Vyriausybė patvirtino⁶ maksimaliai leistinus studentų, priimamų 2004 metais į aukštųjų mokyklų universitetines pirmosios pakopos, vientisąsias, antrosios pakopos studijas, pagal studijų kryptis skaičius. Aukštojo mokslo įstatyme nėra numatyta, kad Vyriausybė tvirtina į atskiras studijų kryptis maksimaliai leistinus priimti studentų skaičius.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtinto maksimaliai leistino studentų, priimamų 2004 metais į aukštųjų mokyklų universitetines pirmosios pakopos ir vientisąsias studijas, skaičiaus paskirstymo pagal studijų sritis duomenys procentais pateikti 2 paveiksle.

⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-07-02 nutarimas Nr. 838 „Dėl studentų priėmimo 2004 metais į valstybines aukštąsias mokyklas pagrindinių nuostatų“.

2 pav. Į pirmos pakopos ir vientisąsias universitetines studijas maksimaliai leistino 2004 m. priimti studentų skaičiaus paskirstymas pagal studijų sritis

Daugiausia studentų 2004 metais planuota priimti į socialinių mokslų srities studijų programas (42 proc.), mažiausiai studentų planuota priimti į meno studijų programas (4 proc.).

Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintus bendrus maksimaliai leistinus priimamų į aukštąsias mokyklas studentų skaičius Ministerija paskirsto aukštosioms mokykloms.

2002-2004 metais į pirmos pakopos, vientisąsias ir antros pakopos universitetines studijas planuojamų priimti studentų skaičiaus **paskirstymo pagal studijų kryptis** duomenys pateikiami 2 priede. Reikšmingiausi pokyčiai:

1. 2004 metais, lyginant su 2002 metais, daugiau negu 30 proc. padidintas priėmimas į biofizikos, biochemijos, informatikos inžinerijos, komunikacijos ir informacijos, kraštovarkos, audiovizualinio meno pirmos pakopos ir vientisąsias studijas; į energetikos, fizikos, istorijos, matavimų inžinerijos, saugos inžinerijos, transporto inžinerijos, slaugos, visuomenės sveikatos antros pakopos universitetines studijas.

2. 2004 metais, lyginant su 2002 metais, daugiau negu 15 proc. sumažintas priėmimas į filosofijos, geologijos, socialinio darbo, sociologijos, vadybos ir verslo administravimo pirmos pakopos ir vientisąsias studijas; į chemijos, geografijos, socialinio darbo, teatro, vadybos ir verslo administravimo antros pakopos universitetines studijas.

2002–2004 metais į pirmos pakopos, vientisąsias ir antros pakopos universitetines studijas planuojamų priimti studentų skaičiaus **paskirstymo pagal finansavimo pobūdį** duomenys pateikti 3 priede. Reikšmingiausi pokyčiai:

1. Bendras planuojamų priimti studentų skaičius 2004 metais sumažėjo keturiuose aukštosiose mokyklose ir, lyginant su 2002 metais, Lietuvos karo akademijoje sudarė 67,7 proc., Vilniaus pedagoginiame universitete – 91,6 proc., Lietuvos kūno kultūros akademijoje – 97,8 proc., Vilniaus universitete - 98,7 proc.

Bendras planuojamų priimti studentų skaičius 2004 metais, lyginant su 2002 metais, daugiau negu 10 proc. padidėjo Kauno medicinos universitete ir Vytauto Didžiojo universitete; nuo 6 iki 10

proc. padidėjo Lietuvos teisės universitete, Lietuvos veterinarijos akademijoje, Šiaulių universitete ir Vilniaus Gedimino technikos universitete; kitose aukštosiose mokyklose šis rodiklis padidėjo nuo 1 iki 4 proc.

2. Į valstybės finansuojamas vietas planuojamų priimti studentų skaičiaus pokyčiai (padidėjimas ar sumažėjimas) 2002–2004 metais daugumoje aukštųjų mokyklų buvo iki 2 proc.

Lietuvos karo akademijoje į valstybės finansuojamas vietas planuojamų priimti studentų skaičius 2004 metais sumažintas ir, lyginant su 2002 metais, sudarė 67,7 proc., Lietuvos kūno kultūros akademijoje – 92,9 proc.

Lietuvos veterinarijos akademijoje į valstybės finansuojamas vietas planuojamų priimti studentų skaičius 2004 metais padidintas ir, lyginant su 2002 metais, sudarė 106,1 proc.

3. Planuojamas priimti studentų, sutinkančių mokėti visą studijų kainą, skaičius 2004 metais, lyginant su 2002 metais, padidintas Vytauto Didžiojo universitete, Lietuvos teisės universitete, Vilniaus Gedimino technikos universitete; sumažintas – Vilniaus pedagoginiame universitete, Vilniaus universitete.

1.4 Faktinio studentų priėmimo duomenų analizė

Audito metu nagrinėti 2002-2004 metais Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintų maksimaliai leistinų priimti studentų skaičiaus ir faktiškai į pirmos pakopos, vientisąsias ir antros pakopos universitetines studijas priimtų studentų skaičiaus duomenys pateikti 4 priede. Išnagrinėjus aukštųjų mokyklų Švietimo ir mokslo ministerijai pateiktus faktinio studentų priėmimo duomenis, nustatyta:

- lyginant su švietimo ir mokslo ministro patvirtintais priėmimo planais⁷, 2002 metais aukštosios mokyklos į pirmos pakopos, vientisąsias ir antros pakopos studijas priėmė 2027 studentais daugiau, iš jų: į valstybės finansuojamas vietas – 820 studentų daugiau, į mokamas vietas – 1207 studentais daugiau. Studentų priėmimas į pirmos pakopos, vientisąsias ir antros pakopos studijas, lyginant su Vyriausybės nustatytais nominaliais skaičiais, 2002 metais viršytas 4,9 proc., iš jų: į valstybės finansuojamas vietas – 3,1 proc., į mokamas vietas – 8,1 proc.

- lyginant su švietimo ir mokslo ministro patvirtintais priėmimo planais⁸, 2003 metais aukštosios mokyklos į pirmos pakopos, vientisąsias ir antros pakopos studijas priėmė 1868 studentais daugiau, iš jų: į valstybės finansuojamas vietas – 503 studentais daugiau, į mokamas vietas – 1365 studentais daugiau. Studentų priėmimas į minėtas studijas, lyginant su Vyriausybės

⁷ Švietimo ir mokslo ministro 2002-07-22 įsakymas Nr. 1344.

⁸ Švietimo ir mokslo ministro 2003-07-11 įsakymas Nr. ISAK-1079.

nustatytais nominaliais skaičiais 2003 metais viršytas 5,36 proc., iš jų į valstybės finansuojamas vietas – 2,2 proc., į mokamas vietas – 11 proc.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė, planuodama 2003 metų studentų priėmimą, buvo nustačiusi, kad aukštosios mokyklos *į valstybės finansuojamas vietas* gali priimti studentų 5 procentais daugiau negu Ministerijos patvirtinti nominalūs skaičiai pagal studijų pakopas, kryptis, formas⁹.

Švietimo ir mokslo ministro patvirtinto studentų, mokančių visą studijų kainą, priėmimo 2003 metais plano nesilaikė Kauno medicinos universitetas, Kauno technologijos universitetas, Klaipėdos universitetas, Lietuvos žemės ūkio universitetas, Šiaulių universitetas, Lietuvos teisės universitetas, Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Vilniaus pedagoginis universitetas. Pažymėtinas Lietuvos teisės universitetas, kuris 2003 metais į universitetines studijas priėmė 3668 studentus, mokančius visą studijų kainą, ir 1753 vietomis (arba 91,5 procentais) viršijo patvirtintą priėmimo planą (5 priedas).

Pastebėjimas. Teisės aktuose 2003 metais nebuvo numatytos priemonės, kurias Ministerija galėtų taikyti aukštosioms mokykloms, viršijusioms Ministerijos patvirtintus studentų priėmimo planus.

Švietimo ir mokslo ministro 2003-10-30 įsakymu Nr. ISAK-1508 buvo fiksuoti studentų, sutinkančių mokėti visą studijų kainą, priimtų pažeidžiant švietimo ir mokslo ministro 2003-07-11 įsakymu Nr. 1079 patvirtintus priėmimo planus, skaičiai. Tik 2004 metais naujai patvirtintoje Valstybės biudžeto lėšų nustatymo ir jų skyrimo mokslo ir studijų institucijoms metodikoje¹⁰ numatyta, kad, jeigu institucija pažeidžia švietimo ir mokslo ministro įsakymo nuostatas ir priima pagal nustatytą studijų kryptį studentų daugiau negu nurodyta įsakyme, pagal Metodiką institucijai skiriamos lėšos kitiems metams mažinamos lėšų suma, apskaičiuota padauginus vidutinę metinę išlaidų sumą vienai finansuojamai vietai iš skaičiaus, gaunamo sudėjus visus studentų skaičius, viršijusius studijų kryptis nurodytus skaičius. Tai ekonominio poveikio priemonė, kuri bus taikoma aukštosioms mokykloms, skaičiuojant valstybės biudžeto lėšas kitiems metams.

2004 metais aukštosios mokyklos į pirmos pakopos, vientisąsias ir antros pakopos studijas, lyginant su švietimo ir mokslo ministro patvirtintais studentų priėmimo planais¹¹, priėmė 432 studentais daugiau, iš jų: į valstybės finansuojamas vietas – 172 studentais daugiau, į mokamas vietas – 260 studentų daugiau. Lietuvos Respublikos Vyriausybė, planuodama 2004 metų studentų priėmimą, buvo numačiusi rezervą (150 visiškai arba iš dalies biudžeto lėšų apmokamų studijų

⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003-07-08 nutarimas Nr.892.

¹⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-10-11 nutarimas Nr.1272.

¹¹ Švietimo ir mokslo ministro 2004-07-08 įsakymas Nr. ISAK-1100.

vieta ir 300 mokamų vietų)¹². Pagal Vyriausybės nutarimo nuostatas aukštosios mokyklos galėjo panaudoti šį rezervą viršydamos patvirtintus nominalius skaičius.

Audito metu gautais duomenimis, daugumoje aukštųjų mokyklų 2004 metais priimtų studentų skaičius neviršijo Švietimo ir mokslo ministro patvirtintų priėmimo planų. Daugiau negu 1 proc. priėmimo planą į valstybės finansuojamas vietas viršijo Kauno medicinos universitetas (45 vietos), Lietuvos veterinarijos akademija (15 vietų), Vilniaus pedagoginis universitetas (75 vietos), Vilniaus universitetas (61 vieta). Studentų, sutinkančių mokėti visą studijų kainą, priėmimo planą viršijo Kauno medicinos universitetas (16 vietų), Vilniaus pedagoginis universitetas (14 vietų), ir Lietuvos teisės universitetas (1232 vietos arba 59 proc. patvirtinto plano) (6 priedas).

Galima daryti prielaidą, kad viešai paskelbtas naujos Metodikos projektas, kuriame numatytos ekonominio poveikio priemonės, turėjo įtakos studentų priėmimui 2004 metais.

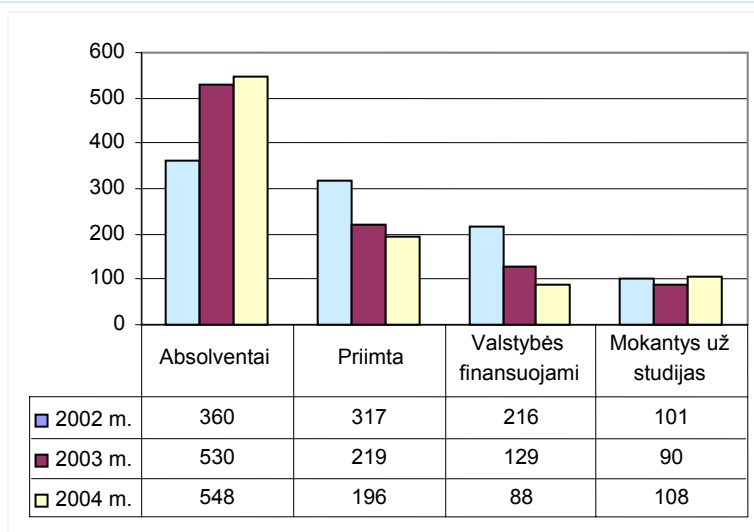
Pastebėjimas. Nors Lietuvos Respublikos Vyriausybė tvirtina bendrus maksimaliai leistinus studentų, priimanų į valstybines aukštąsias mokyklas, skaičius, teisės aktuose nenumatyta pareiga aukštosioms mokykloms užtikrinti, kad šie skaičiai nebūtų viršyti.

Auditorių nuomone, jei aukštosios mokyklos, vykdydamos studentų priėmimą, ir toliau nesilaikys švietimo ir mokslo ministro patvirtintų studentų priėmimo planų, ilgalaikis studentų priėmimo planavimas (kaip Lietuvos aukštojo mokslo sistemos plėtros plano dalis) praranda prasmę.

Atsižvelgiant į pedagogų poreikio prognozes (Švietimo ir mokslo ministerijos ir Atviros Lietuvos fondo bendras projektas, atliktas 2001 m.), pradėtas mažinti studentų priėmimas į pedagogus rengiančias studijų programas. Siekiant išsiaiškinti, ar aukštoji mokykla, vykdydama studentų priėmimą, atsižvelgia į pateiktas priėmimo plano sudarymo nuostatas, audito metu detalčiau nagrinėtas studentų priėmimas Vilniaus pedagoginiame universitete į edukologijos krypties studijų programas. Į pirmos pakopos edukologijos krypties studijų programas priimtų studentų skaičiaus duomenys pateikti 3 paveiksle. Kadangi 2004 metais prie edukologijos krypties studijų buvo prijungta socialinės pedagogikos programa, nagrinėjant faktinius studentų priėmimo duomenis, ši programa nebuvo vertinta.

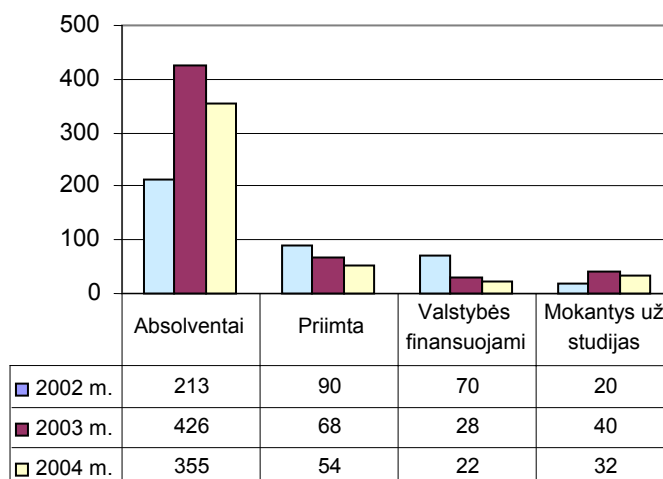
¹² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-07-02 nutarimas Nr. 838.

3 pav. Į pirmos pakopos edukologijos krypties studijų programas VPU priimti studentai

Į pirmos pakopos edukologijos krypties studijų programas (be socialinės pedagogikos programos) priimtų studentų bendras skaičius 2002–2004 metais sumažėjo nuo 317 (2002 m.) iki 196 (2004 m.) arba 38 proc. Valstybės finansuojamos vietos edukologijos krypties studijoms sumažėjo nuo 216 iki 88 vietų ir 2002 m. sudarė 68 proc., 2003 m. – 59 proc., 2004 m. – 45 proc. bendro į minėtas studijas priimtų studentų skaičiaus.

Audito metu detaliau nagrinėtas į pradinio ugdymo ir ikimokyklinio ugdymo pedagogikos programos pirmos pakopos studijas priimtų Projektas studentų skaičius. Minėti duomenys pateikti 4 paveiksle.

4 pav. Į pradinio ugdymo ir ikimokyklinio ugdymo pedagogikos programos pirmos pakopos studijas VPU priimti studentai

Į pirmos pakopos pradinio ugdymo ir ikimokyklinio ugdymo pedagogikos programos studijas priimtų studentų bendras skaičius 2002–2004 metais sumažėjo 40 proc. Valstybės finansuojamos

vietos minėtoje programoje sumažėjo daugiau negu tris kartus (nuo 70 vietų 2002 m. iki 22 vietų 2004 m.).

Galima daryti išvadą, kad Vilniaus pedagoginiame universitete, planuojant studentų priėmimą į edukologijos krypties pirmos pakopos studijų programas, atsižvelgiama į pedagogų poreikio mažėjimo tendencijas. Po ketverių metų edukologijos krypties studijas baigusiu absolventų bus tris kartus mažiau nei šiais metais, o pradinio ugdymo ir ikimokyklinio ugdymo pedagogikos programos studijas baigusiu, lyginant su 2004 metų absolventais, bus beveik septynis kartus mažiau.

IŠVADOS

1. Neįgyvendintas Aukštojo mokslo įstatyme įvardytas numatomų priimti į aukštąsias mokyklas studentų skaičiaus ilgalaikis planavimas, nes nėra patvirtintas 5 metų perspektyvinis Lietuvos aukštojo mokslo sistemos plėtros planas.

2. Švietimo ir mokslo ministro įsakymuose „Dėl darbo grupės sudarymo“ nurodyti Vyriausybės nutarimo dėl studentų priėmimo į aukštąsias mokyklas projekto parengimo terminai neužtikrino, kad bendras maksimaliai leistinas 2004 metais priimamų į aukštąsias mokyklas studentų skaičius būtų patvirtintas Aukštojo mokslo įstatyme nustatytais terminais.

3. Priėmimo į aukštąsias mokyklas planui sudaryti nuostatos dėl studentų skaičiaus atskirų studijų kryptių programose nėra pagrįstos ilgalaikėmis specialistų poreikio prognozėmis, nes Švietimo ir mokslo ministerija neturi pakankamai informacijos apie kitų ministerijų kuruojamų sričių specialistų poreikio prognozes.

4. Kai kurios aukštosios mokyklos, vykdydamos studentų priėmimą, nesilaikė Švietimo ir mokslo ministerijos patvirtintų studentų priėmimo planų. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyti bendri maksimaliai leistini studentų, priimamų į valstybines aukštąsias mokyklas, skaičiai 2002–2003 metais buvo viršyti.

SIŪLYMAI

1. Siekti, kad būtų patvirtintas Aukštojo mokslo įstatyme numatytas penkerių metų perspektyvinis Lietuvos aukštojo mokslo sistemos plėtros planas.

2. Inicijuoti mokslinių tyrimų ilgalaikėms specialistų su aukštuoju išsilavinimu poreikio prognozėms nustatyti užsakymą.

3. Užtikrinti, kad bendras maksimaliai leistinas priimamų į valstybines aukštąsias mokyklas studentų skaičius ir studentų priėmimo planai aukštosioms mokykloms būtų patvirtinti iki kovo 1d.

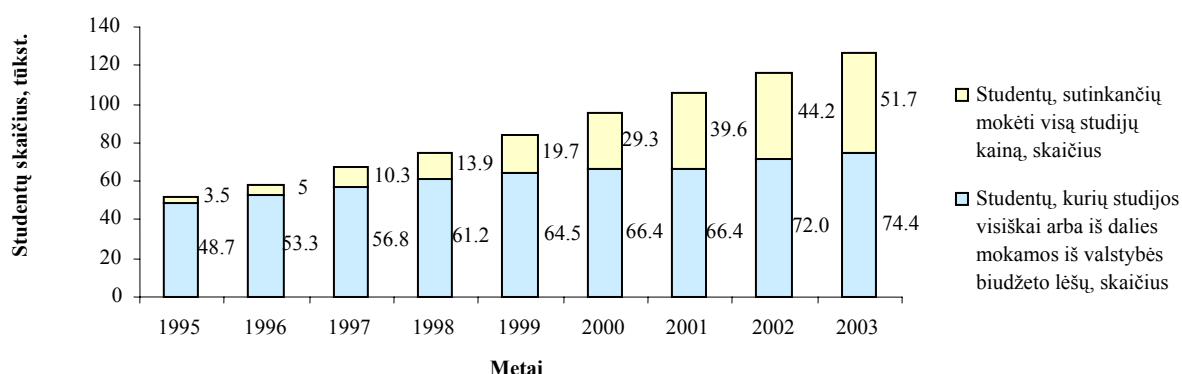
2. LĖŠŲ, SKIRTŲ SPECIALISTŲ RENGIMUI AUKŠTOSIOSE MOKYKLOSE, PLANAVIMO IR PROGRAMOS VYKDYMO KONTROLĖS VERTINIMAS

2.1. Lėšų poreikio specialistų rengimui aukštosiose mokyklose nustatymo ir lėšų paskirstymo vertinimas

Pagal Vyriausybės patvirtintą Valstybinių aukštųjų mokyklų studijų kainos, išlaidų moksliniams tyrimams ir veiklai, tiesiogiai nesusijusiai su studijų organizavimu ir aptarnavimu, skaičiavimo metodiką valstybinių mokslo ir studijų institucijų lėšas sudaro lėšos:

- studijoms organizuoti;
- moksliniams tyrimams, moklinei ir meno veiklai;
- mokslo ir studijų institucijų administravimo, pastatų išlaikymo, šildymo ir kitoms ūkio išlaidoms;
- studentų stipendijoms ir kitai studentų paramai;
- vertybėms, įrašytoms į kilnojamųjų ir nekilnojamųjų kultūros vertybių registrus (specifiniai objektai), prižiūrėti;
- į studijų kainą neįskaičiuotos organizavimo ir paslaugų išlaidos;
- ilgalaikiam turtui įsigyti ir pastatams renovuoti.

Lėšų poreikis studijoms nustatomas pagal Metodiką apskaičiuotą studijų kainą (pagal studijų kryptis, pakopas ir formas) ir atsižvelgiant į valstybės finansuojamų studentų skaičių. Aukštųjų mokyklų studentų skaičiaus dinamika 1995–2003 metais pateikta 5 paveiksle.

5 pav. Aukštųjų mokyklų studentų skaičiaus dinamika 1995–2003 metais.

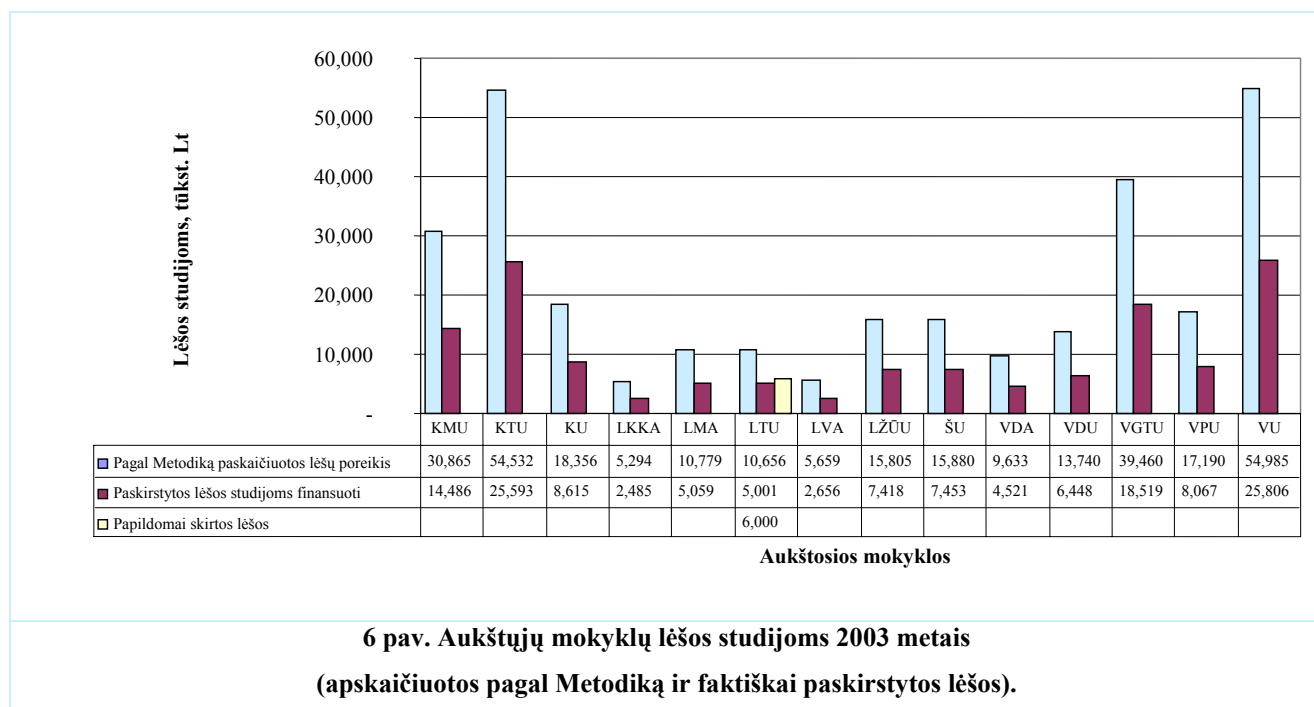
Lietuvoje aukštosiose mokyklose studijuojančiųjų skaičius 1995–2003 metais padidėjo nuo 52,2 tūkst. iki 126,1 tūkst. studentų (2,4 karto), iš jų valstybės finansuojamų (visiškai ir iš dalies) studentų skaičius padidėjo nuo 48,7 tūkst. iki 74,4 tūkst. studentų (1,5 karto). Didėjant valstybės finansuojamų studentų skaičiui, didėja valstybės biudžeto lėšų poreikis studijoms organizuoti.

2003 metais pagal Metodiką buvo paskaičiuotas 302 834 tūkst. Lt lėšų poreikis studijų išlaidoms, tačiau faktiškai studijoms skirstomos valstybės biudžeto lėšos sudarė tik 142 127 tūkst. Lt (Lietuvos teisės universitetui papildomai dėl policijos pareigūnų rengimo specifikos numatyta skirti 6 000 tūkst. Lt). Lėšos buvo skaičiuojamos atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto galimybes, o ne pagal Metodiką nustatytą jų poreikį.

Pastebėjimas. Nuostata, kad, apskaičiuojant lėšas mokslo ir studijų institucijų vykdomoms programoms finansuoti, atsižvelgiama į valstybės biudžeto galimybes, įtvirtinta Metodikoje. Auditorių nuomone, taip buvo sudaryta prielaida skirti lėšas aukštosioms mokykloms ne pagal Metodiką paskaičiuotą poreikį.

2003 metų aukštųjų mokyklų lėšos studijoms, apskaičiuotos pagal Metodiką ir faktiškai paskirstytos lėšos, pateiktos 6 paveiksle.

Aukštosioms mokykloms 2003 metais paskirstyti asignavimai studijoms sudarė vidutiniškai 46,9 proc. pagal Metodiką paskaičiuotų lėšų poreikio.

2003 metų programos „Aukščiausios kvalifikacijos specialistų rengimas“ planuojamos lėšos paprastosioms išlaidoms – 279 613 tūkst. Lt – buvo paskirstytos švietimo ir mokslo ministro įsakymu¹³ (1 lentelė). Be minėtų 148 127 (142 127 + 6 000) tūkst. Lt, skirtų studijoms, 131 486 tūkst. Lt buvo skirta išlaidoms mokslui, ūkiui ir administravimui, doktorantų stipendijoms, specifiniams objektams finansuoti, ES Socrates/Erasmus programai vykdyti, Kunigų seminarijoms,

¹³ Švietimo ir mokslo ministro 2002-11-20 įsakymas Nr. 1914 „Dėl 2003 metų biudžeto asignavimų mokslui ir studijoms paskirstymo“.

Čečėnijos studentams. Nepaprastosios išlaidos aukštosioms mokykloms buvo skirtos Vyriausybės nustatyta tvarka investicinėms programoms vykdyti.

1 lentelė. 2003 metų programos „Aukščiausios kvalifikacijos specialistų rengimas“ lėšų paskirstymas¹⁴.

Programos lėšos skiriamos:	Suma, mln. Lt
Doktorantų stipendijos	19,306
Specifiniai objektai	4,0
Erasmus programa	8,0
Kunigų seminarijos	1,307
Čečėnijos studentai	0,122
Universitetinių aukštųjų mokyklų finansavimas	246,878
- Studijų išlaidos (60 proc.)	148,127*
- Išlaidos mokslui (20 proc.)	49,376
- Išlaidos administravimui ir ūkiui (20 proc.)	49,376
Iš viso	279,613

*Lietuvos teisės universitetui be lėšų, tenkančių pagal studijų finansavimo metodiką, papildomai dėl policijos pareigūnų rengimo specifikos numatyta skirti 6 mln. Lt.

Švietimo ir mokslo ministro 2002-11-20 įsakymu Nr. 1914 buvo patvirtinta asignavimų mokslui ir studijoms paskirstymo tvarka, kuria Ministerija vadovavosi rengdama siūlymus dėl Lietuvos Respublikos 2003 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projekto. Vyriausybė nutarimu¹⁵ patvirtino aukštosioms mokykloms Ministerijos paskirstytas lėšas paprastosioms išlaidoms (7 priedas).

Ministerija kiekvienai aukštajai mokyklai skaičiavo valstybės biudžeto lėšas studijoms organizuoti, moksliniams tyrimams vykdyti, ūkiui ir administravimu ir kt., nors, vadovaujantis Aukštojo mokslo įstatymo 54 str. 1 dalies nuostatomis, valstybės biudžeto asignavimai aukštosioms mokykloms buvo skirti bendra suma (paprastosioms ir nepaprastosioms išlaidoms finansuoti).

2.2. Aukščiausios kvalifikacijos specialistų rengimo finansavimas

Lietuvos aukštojo mokslo sistemos plėtros planas iki šiol nepatvirtintas, nėra ilgalaikės aukštųjų mokyklų finansavimo programos.

Kiekvienai valstybinei aukštajai mokyklai asignavimai mokslui ir studijoms skiriami bendra suma. Valstybės biudžeto lėšos specialistų rengimui finansuoti aukštosioms mokykloms skiriamos

¹⁴ Ministerija paskirstė paprastasias išlaidas.

¹⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003-01-21 nutarimas Nr. 62 „Dėl 2003 metų Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto asignavimų paskirstymo pagal tvirtinamas programas patvirtinimo“.

per programą „Aukščiausios kvalifikacijos specialistų rengimas“. Programa yra tęstinė, pradėta vykdyti 2000 metais. Programa įgyvendina strateginį tikslą „Rengti aukščiausios kvalifikacijos specialistus ir užtikrinti šalies mokslinę kompetenciją“.

Programai „Aukščiausios kvalifikacijos specialistų rengimas“ 2003 metais iš viso su nepaprastosiomis išlaidomis buvo planuota skirti 297 971 tūkst. Lt, skirta – 302 578,2 tūkst. Lt asignavimų. Didžioji programos lėšų dalis – 300 733,2 tūkst. Lt (99 proc.) – skirta aukštosioms mokykloms aukščiausios kvalifikacijos specialistų rengimui finansuoti, likusi lėšų dalis – teikti paramą kunigų seminarijoms ir remti aukštųjų mokyklų vykdomą ES Socrates/Erasmus programą (2 lentelė).

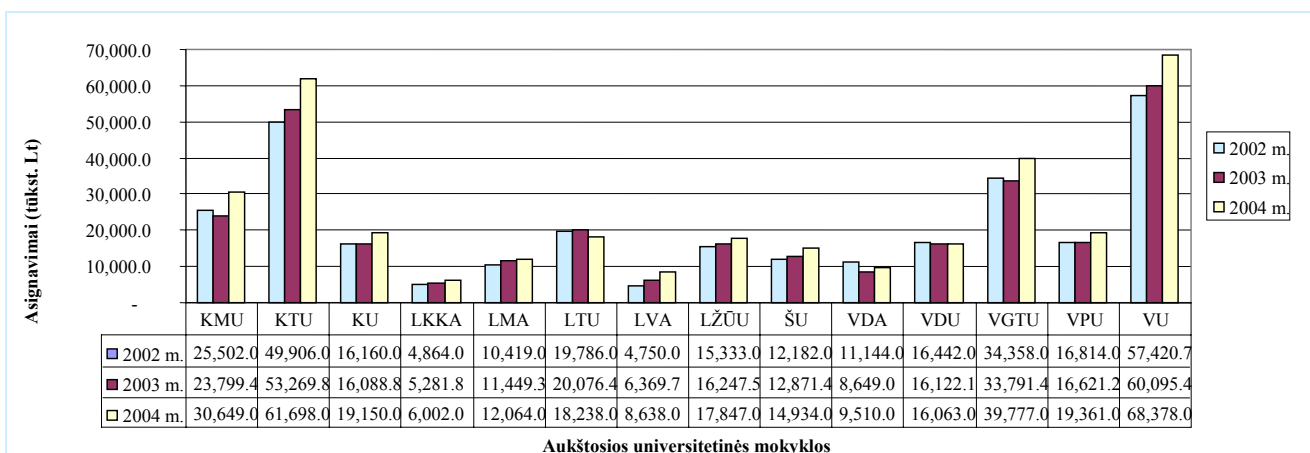
2 lentelė. 2003 m. programai „Aukščiausios kvalifikacijos specialistų rengimas“ skirtos ir panaudotos lėšos.						
Programos tikslas, uždaviniai, priemonės	Vykdotojai	Lėšos, tūkst. Lt				
		Strateginis planas	Patvirtintas planas, įskaitant patikslinimą	Gauti asignavimai	Kasinės išlaidos	Faktinės išlaidos
1. Rengti šalies reikmes atitinkančius aukščiausios kvalifikacijos specialistus, kurių rengimo kokybę atitiktų Europos Sąjungos šalių specialistų rengimo kokybę	Aukštosios mokyklos, ŠMM	297 971	302 578,2	302 565,3	302 565,3	303 423,2
Lėšos, skirtos tiesiogiai aukštosioms mokykloms kaip asignavimų valdytojams						
1.1. Rengti aukščiausios kvalifikacijos specialistus valstybinėse aukštosiose mokyklose	Aukštosios mokyklos	297 483	302 040,2	302 027,4	302 027,4	302 885,3
1.1.1.-1.1.14. Rengti aukščiausios kvalifikacijos specialistus universitetuose, akademijose	Aukštosios mokyklos	296 176	300 733,2	300 720,4	300 720,4	301 578,3
1.1.15.-1.1.18. Teikti paramą kunigų seminarijoms	Kunigų seminarijos	1 307	1 307	1 307	1 307	1 307
Lėšos, skirtos Švietimo ir mokslo ministerijai ir persikirstytos aukštosioms mokykloms						
1.2. Vykdyti aukštųjų mokyklų ES Erasmus programą	ŠMM	488	538	537,9	537,9	537,9
1.2.1. Užtikrinti aukštųjų mokyklų vykdomą ES Erasmus programą	ŠMM	488	538	537,9	537,9	537,9

Programos „Aukščiausios kvalifikacijos specialistų rengimas“ vykdytojai programai vykdyti gavo beveik visus (99,99 proc.) patvirtintus asignavimus – 302 565,3 tūkst. Lt ir patyrė 303 423,2 tūkst. Lt faktinių išlaidų.

Papildomai aukštosioms mokykloms 2003 metais skirtos lėšos sudarė 4 557,2 tūkst. Lt, iš jų 2 156,4 tūkst. Lt – paprastosios išlaidos ir 2 400,8 tūkst. Lt – nepaprastosios išlaidos. Dalis papildomų lėšų buvo skirta minimaliai mėnesinei algai ir bibliotekininkų darbo užmokesčiui aukštosiose mokyklose padidinti.

Aukštosioms mokykloms programai „Aukščiausios kvalifikacijos specialistų rengimas“ vykdyti 2002 metais iš viso buvo skirta 295 080,7 tūkst. Lt, 2003 metais – 300 733,2 tūkst. Lt, t.y.

5 652,5 tūkst. Lt daugiau negu 2002 metais. 2002–2004 metais aukštųjų mokyklų vykdomai programai „Aukščiausios kvalifikacijos specialistų rengimas“ skirti asignavimai pateikti 7 paveiksle.

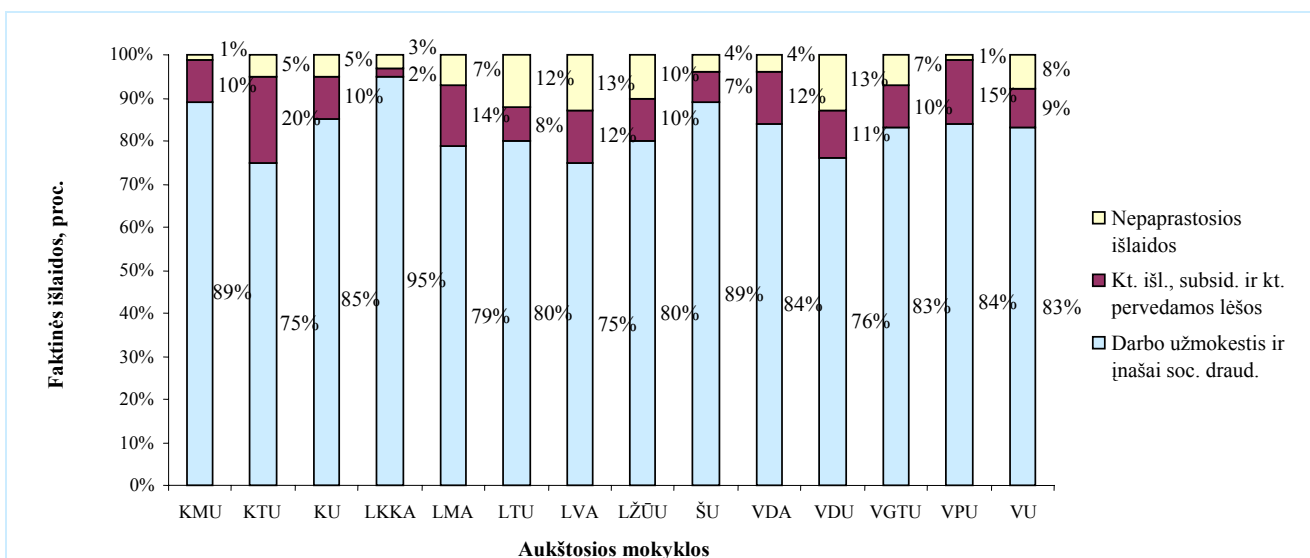

Pastaba: 2004 metų duomenys negalutiniai.

7 pav. 2002–2004 metais aukštųjų mokyklų vykdomai programai skirti asignavimai.

2002 metais vienam valstybės finansuojamam studentui vidutiniškai buvo skirta 3 746 Lt aukštosios mokykloms programoje numatytų valstybės biudžeto lėšų¹⁶, 2003 metais – 3 789 Lt.

Aukštųjų mokyklų 2003 metų programos „Aukščiausios kvalifikacijos specialistų rengimas“ išlaidų struktūroje didžiausią lyginamąjį svorį sudaro išlaidos darbo užmokesčiui ir socialiniam draudimui. 2003 metais aukštųjų mokyklų vykdytos programos „Aukščiausios kvalifikacijos specialistų rengimas“ faktinių išlaidų struktūra pateikta 8 paveiksle.

8 pav. 2003 metais aukštųjų mokyklų vykdytos programos „Aukščiausios kvalifikacijos specialistų rengimas“ faktinių išlaidų struktūra.

¹⁶ Be aukštosios mokykloms programai skirtų asignavimų nepaprastosios išlaidoms.

Valstybės biudžeto lėšos aukštajai mokyklai skiriamos bendra suma: paprastosios išlaidos (neišskiriant lėšų darbo užmokesčiui) ir valstybės investicijų programoje numatyti valstybės biudžeto asignavimai nepaprastosioms išlaidoms. Aukštųjų mokyklų išlaidos darbo užmokesčiui ir socialiniam draudimui atskirose aukštosiose mokyklose nuo visų programai skirtų asignavimų sudarė nuo 75 proc. iki 95 proc. Programos faktinių išlaidų struktūra rodo, kad kitoms reikmėms aukštosiose mokyklose lėšų skiriama santykinai mažai (nuo 5 proc. iki 25 proc.).

Aukštosios mokyklos 2003 metų veiklos ataskaitose nurodė, kad specialistų rengimui valstybės biudžeto lėšų skirta nepakankamai. Pavyzdžiui:

VGTU 2003 metų veiklos ataskaita	VU 2003 metų veiklos ataskaita
Valstybės biudžeto lėšų pakako tik darbo užmokesčiui, o visoms kitoms išlaidoms, susijusioms su pastatų ir infrastruktūros išlaikymu, studijų proceso bei mokslinių tyrimų vykdymu, biudžetinių asignavimų nepakako. Tad šias veiklos sritis 2003 metais teko finansuoti iš lėšų, gautų už teikiamas paslaugas.	Didžiąją dalį išlaidų sudarė lėšos, skirtos darbo užmokesčiui ir socialiniam draudimui. Iš valstybės biudžeto lėšų kol kas visiškai neskyrėme lėšų apmokėti eksploatacines išlaidas bei su studijų organizavimu susijusias medžiagas ir prekes. 2003 metais didžioji dalis bendrųjų Universiteto reikmių, tarp jų ir ūkio išlaidų, buvo apmokama iš specialiosios programos lėšų.

Audito metu nustatyta, kad programos „*Aukščiausios kvalifikacijos specialistų rengimas*“ priemonių kai kurios aukštosios mokyklos nefinansavo iš programai vykdyti skirtų asignavimų. Pavyzdžiui, kai kurios aukštosios mokyklos programos „*Aukščiausios kvalifikacijos specialistų rengimas*“ Biudžeto išlaidų sąmatos įvykdymo 2004 m. sausio 1 d. apyskaitoje išlaidų doktorantų stipendijoms atskirame straipsnyje neatvaizdavo. Šios išlaidos, aukštųjų mokyklų teigimu, buvo priskirtos kitų programų („*Studentų rėmimas ir jų kreditavimo sistemos plėtojimas*“, „*Specialioji programa*“) išlaidoms, nors pagal švietimo ir mokslo ministro įsakymą¹⁷ jos buvo numatytos programoje „*Aukščiausios kvalifikacijos specialistų rengimas*“.

Audito metu paaiškėjo, kad gauti tikslią informaciją apie aukštosioms mokykloms programai „*Aukščiausios kvalifikacijos specialistų rengimas*“ skirtų valstybės biudžeto lėšų faktinį panaudojimą pagal išlaidas, klasifikuojamas Metodikoje, yra problematiška. Ministerija tokių duomenų aukštųjų mokyklų pateikti neprašė. Auditorių nuomone, yra rizika, kad, neturint informacijos apie aukštosioms mokykloms skirtų valstybės biudžeto lėšų panaudojimą konkrečioms priemonėms (t.y., studijoms, mokslui, ūkiui ir administravimui ir kt.), valstybės biudžeto lėšų planavimas gali būti netikslus.

¹⁷ Švietimo ir mokslo ministro 2002-11-20 įsakymas Nr. 1914 „Dėl 2003 metų biudžeto asignavimų mokslui ir studijoms paskirstymo“.

2.3. Programos „Aukščiausios kvalifikacijos specialistų rengimas“ vykdymo kontrolės vertinimas

2003 metais Ministerija (Mokslo ir studijų departamentas) buvo parengusi bendrą strateginį veiklos planą mokslui ir studijoms. Ministerija informavo, kad aukštosios mokyklos 2003 metais vykdė bendrą programą „Aukščiausios kvalifikacijos specialistų rengimas“. Programos asignavimai 2003 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymu buvo paskirti kiekvienai aukštajai mokyklai kaip atskiram asignavimų valdytojui (pačios aukštosios mokyklos oficialius strateginius veiklos planus pradėjo rengti 2004 metams).

2003 metais programos „Aukščiausios kvalifikacijos specialistų rengimas“ vadovu buvo paskirtas Mokslo ir studijų departamento direktorius. Ministerija raštu¹⁸ informavo Valstybės kontrolę, kad pateikė Finansų ministerijai programos „Aukščiausios kvalifikacijos specialistų rengimas“ 2003 metų įvykdymo ataskaitą pagal visų universitetų vykdomos programos bendrus vertinimo kriterijus. Tačiau Ministerijos nustatyti programos vertinimo kriterijai (t.y. baigusiujų aukštųjų mokyklų kvalifikuotų specialistų skaičius; doktorantų skaičius; renovuojamų universitetų pastatų skaičius) yra kiekybiniai ir nesuteikia informacijos apie tai, kaip buvo parengti specialistai (kokybinis aspektas), koks panaudotų išlaidų studijoms efektyvumas.

Vadovaujantis Aukštojo mokslo įstatymo 54 straipsnio (2001-01-25 Nr. IX-169 redakcija, galiojusia iki 2003-05-13) nuostatomis, valstybės biudžeto lėšos 2003 metams valstybinei aukštajai mokyklai numatytoms programoms įgyvendinti turėjo būti skiriamos pagal sutartį, kurią Ministerija Vyriausybės pavedimu 3 metams turėjo sudaryti su aukštąja mokykla. Sutartyse turėjo būti numatyti aukštosios mokyklos ir Ministerijos įsipareigojimai.

Švietimo ir mokslo ministerija nesivadovavo audituotu laikotarpiu galiojusio Aukštojo mokslo įstatymo 54 straipsnio nuostatomis ir 2003 metais sutarčių su aukštosiomis mokyklomis nesudarė. Auditorių nuomone, sutarčių su aukštosiomis mokyklomis sudarymas Ministerijai, kaip programos koordinatoriui, 2003 metais būtų leidęs efektyviau kontroliuoti programos „Aukščiausios kvalifikacijos specialistų rengimas“ vykdymą ir valstybės biudžeto lėšų panaudojimą rengiant aukščiausios kvalifikacijos specialistus.

Vieni iš svarbiausių Ministerijos uždavinių yra formuoti ir įgyvendinti valstybinę mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros ir studijų politiką, koordinuoti Lietuvos mokslo ir studijų institucijų veiklą. Vykdydama jai pavestas uždavinius, Ministerija turi analizuoti, ar tinkamai naudojamos švietimo įstaigoms skirtos biudžeto lėšos¹⁹. Biudžeto lėšų, skirtų specialistų rengimui, analizė Ministerijai leistų tiksliau planuoti lėšų poreikį ir teikti siūlymus dėl studentų skaičiaus,

¹⁸ Ministerijos 2004-08-27 raštas Nr. 40-11-R-6263.

pasirinkti tinkamus studentų rengimo prioritetus (pvz., rengti tam tikrų specialybių valstybės finansuojamus studentus tose aukštosiose mokyklose, kuriose studijų lėšos naudojamos efektyviausiai). Tačiau Ministerija nuolatinės aukštosioms mokykloms skirtų biudžeto lėšų panaudojimo analizės neatlieka (žr. Ministerijos komentara).

Ministerija

Švietimo ir mokslo ministerija analizės atlieka tik tais atvejais, kai gaunami skundai, kad valstybės lėšos naudojamos netaupiai ar ne tiems tikslams, arba prašomos papildomos lėšos kreditoriniam įsiskolinimui padengti, arba tobulinant lėšų paskirstymo universitetams metodiką, reikia papildomos informacijos iš universitetų apie praktinį kuriam nors skirtų lėšų panaudojimą.

IŠVADOS

1. Aukštosioms mokykloms Lietuvos Respublikos 2003 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymu numatyti asignavimai studijoms organizuoti buvo dvigubai mažesni (sudarė vidutiniškai 46,9 proc.) už lėšų poreikį, paskaičiuotą vadovaujantis Metodika. Iš esmės Metodika 2003 metais buvo taikoma tik numatytų studijoms asignavimų paskirstymo tarp aukštųjų mokyklų proporcijoms nustatyti.

2. Priimamų į valstybės finansuojamas vietas studentų skaičiaus planavimas nesiejamas su realiomis valstybės biudžeto galimybėmis tinkamai finansuoti specialistų rengimą.

3. Švietimo ir mokslo ministerija specialistų rengimui aukštosiose mokyklose skirtų valstybės biudžeto lėšų panaudojimo nuolatinės analizės neatlieka.

4. Ministerijos nustatyti 2003 metų programos „Aukščiausios kvalifikacijos specialistų rengimas“ uždavinių vertinimo kriterijai yra kiekybiniai ir nesuteikia informacijos apie tai, kaip buvo suteikta specialistų rengimo paslauga (kokybinis aspektas), koks panaudotų išlaidų efektyvumas.

SIŪLYMAI

1. Teikti siūlymus Vyriausybei tvirtinti tokį valstybės finansuojamų studentų skaičių, kad būtų užtikrintas tinkamas jų studijų finansavimas, o tuo pačiu ir studijų kokybė.

¹⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998-07-21 nutarimu Nr. 914 patvirtinti Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos nuostatai.

2. Nustatyti tvarką, kuria vadovaujantis aukštosios mokyklos atsiskaitytų Ministerijai už valstybės biudžeto lėšų, skirtų studijoms ir kitoms specialistų rengimo reikmėms, panaudojimą.

Veiklos audito 1-ojo departamento direktorius

Rimantas Sanajevas

Vyresnysis valstybinis auditorius

Jonas Izokaitis

Susipažinau:

Šveitimo ir mokslo ministerijos valstybės sekretorius

Dainius Numgaudis